

QUADRE DELS SONS CONSONÀNTICS DEL CATALÀ

		MODE D'ARTICULACIÓ (com surt l'aire)									
		OCLUSIVA		Aproximant	FRICATIVA		AFRICADA		RÒTICA	LATERAL	NASAL
		Sorda	Sonora	sonora	Sorda	Sonora	Sorda	Sonora	sonora	sonora	sonora
PUNT o LLOC D'ARTICULACIÓ (on toca l'aire quan surt)	BILABIAL	p	b	β							m
	LABIODENTAL				f	v					(ɱ)
	DENTAL	t	d	ð							
	ALVEOLAR				s	z	ts	dz	r / r	l	n
	PALATAL				ʃ	ʒ	tʃ	dʒ		ʎ	(ɲ)
	VELAR	k	g	ɣ							(ŋ)

PROCESSOS FONOLÒGICS

1. GEMINACIÓ

- Pronúncia DUPLICADA d'un so, en aquest cas consonàntic.
- Hi ha 2 grans tipus de geminacions:

TIPUS 1	TIPUS 2
vocal tònica + < b / g > + < l >	< t > + < l ʎ m n b > < d > + ...
^x ^x poble, cable: [b b l] ^x segle: [g g l] ↳ Important VOCAL TÒNICA: ^x biblioteca (No gemina!!!) ^x [bi β l i u t ε k ð]	Atlet <u>a</u> [l l] Espat <u>l</u> la [ʎ ʎ] Set <u>m</u> ana [m m] ; rit <u>m</u> e [m m] Cot <u>n</u> a [n n] fut <u>b</u> ol [b b] ----- ad <u>v</u> ocat [bb] ad <u>m</u> irar [mm]

2. EMMUDIMENT

- Consisteix a deixar de pronunciar un fonema. És a dir, una consonant esdevé MUDA
- L'emmudiment sol produir-se a final de mot, però de vegades també dins d'un mateix mot.
- Quines consonants emmudeixen? Normalment algunes **oclusives**, la **vibrant** i també la **“s”** d'algun mot concret.

A FINAL DE MOT	DINS DE MOT
OCCLUSIVES (p, t ; b, d)	OCCLUSIVES (p, t ; b, d)
p → Ø: camp t → Ø: fent, estudiant b → Ø: tomb d → Ø: herald EP!!: (c, g → NO!!) Ex: banc, fang [ŋ]	p → Ø: temps
VIBRANT (r)	VIBRANT (r)
r → Ø: regidor, carrer, anar (els infinitius)	r → Ø: prendre / arbre
	FRICATIVA (s)
	s → Ø: aquest

3. SENSIBILITZACIÓ

- Es produeix quan una consonant primer ha EMMUDIT i després torna a pronunciar-se, és a dir, aquest so per qüestions de context (fonètica sintàctica) torna a sonar: SENSIBILITZA!
- Quines consonants sensibilitzen? Les mateixes que poden emmudir: **oclusives**, la **vibrant** i també la **“s”** d'algun mot concret.

EMMUDIMENT	SENSIBILITZACIÓ
OCCLUSIVES (p, t ; b, d)	OCCLUSIVES (p, t ; b, d)
t → Ø: Sant [s á n] vint [b i n] t → Ø: molt [m ó l]	t → [t]: Sant Antoni [s a ŋ t ə ŋ t o n i] vint anys [b i ŋ t á ŋ s] EP!: La sensibilització NO passa sempre que s'ha produït un emmudiment, només amb certs mots i prou: t → Ø: molt espès [m ó l ə s p 'ɛ s]

VIBRANT (r)	VIBRANT (r)
r → ∅: anar (dels infinitius)	En infinitius + pronom sensibiliza en [r] o bé en [r̄] segons context. r → [r]: anar-vos-en: [ə n á <u>r̄</u> β u z ə n] anar-lo: [ə n á <u>r̄</u> l u] r → [r̄]: anar-hi: [ə n á <u>r̄</u> i]
FRICATIVA (s)	FRICATIVA (s)
s → ∅: aquest [ə k 'ɛ t]	s → s: aquest any : [ə k 'ɛ <u>s</u> t a ŋ]

4. ASSIMILACIONS

- Procés que s'esdevé quan un fonema assimila alguna característica (del punt d'articulació) del so que té al darrere (sigui dins d'un mateix mot o, per qüestions de fonètica sintàctica, amb el mot contigu.)
- Quins fonemes poden assimilar trets d'uns altres? Només els fonemes /n/ /m/ i /l/ poden rebre la influència del so que els segueix i així queden lleugerament modificats.
També /s/ s'assimila a /r/ quan entren en contacte:
Els reis [əlréjs], Masramon [məɾəmon]
- Quins tipus d'assimilació cal conèixer?

4.1. Dentalitzacions

Si darrere hi ha un consonant **dental** ([t] o [d]), el so de davant queda dentalitzat.

4.2. Palatalitzacions

Si darrere hi ha un consonant **palatal** ([j], [tʃ], [ʒ], [dʒ], [ʎ] o [ɲ]), el so de davant queda palatalitzat.

4.3. Velaritzacions

Si darrere hi ha un consonant **velar** ([k] o [g]), el so de davant queda velaritzat.

4.4. Labialitzacions

Si darrere hi ha un consonant bilabial ([b], [p] o [m]), el so de davant queda labialitzat.

4.5. Labiodentalitzacions

Si darrere hi ha un consonant labiodental ([f] o [v]), el so de davant queda labiodentalitzat.

4.1. DENTALITZACIÓ	
/n/ i /l/ poden dentalitzar	
[n] + dental (t / d) ⇒ n → [ɲ] conte [ɲ] venda [ɲ]	[l] + dental (t / d) ⇒ l → [ʎ] poltre [ʎ]
4.2. PALATALITZACIÓ	
/n/ i /l/ poden palatalitzar	
[n] + palatal (ʃ / ʒ / ʎ) ⇒ n → [ɲ] (tʃ / dʒ / ɲ) Un <u>x</u> oc [ɲ ʃ] Un <u>j</u> oc [ɲ ʒ] En <u>ll</u> oc [ɲ ʎ]	[l] + palatal (ʃ / ʒ / ʎ) ⇒ l → [ʎ] (tʃ / dʒ / ɲ) El <u>l</u> lapis [ʎ ʎ] El <u>x</u> ai [ʎ ʃ] Pel <u>g</u> ener [ʎ ʒ] El <u>T</u> xad [ʎ tʃ]
4.3. VELARITZACIÓ	
Només /n/ pot velaritzar	
[n] + velar (k / g) ⇒ n → [ŋ] banc [b a ŋ] fang [f a ŋ] (La “n” velaritza i després la velar emmudeix)	
4.4. LABIALITZACIÓ	
Només /n/ pot labialitzar	
[n] + Bilabial (b / p / m) ⇒ n → [m] can <u>y</u> i [m b] sant <u>P</u> ere [m p] en <u>m</u> ig [m m]	
4.5. LABIODENTALITZACIÓ	
/n/ i /m/ poden labiodentalitzar	
[n] + labiodental (f /-v- en dial occ) ⇒ n → [ɱ] in <u>f</u> ermera [ɱ f]	[m] + labiodental (f /-v- en dial occ) ⇒ n → [ɱ] sam <u>f</u> aina [ɱ f]

5. ENSORDIMENTS / SONORITZACIONS

5.1. ENSORDIMENT: Procés pel qual un so SONOR esdevé **SORD**.

5.2. SONORITZACIÓ: Procés pel qual un so SORD esdevé **SONOR**.

- Quins fonemes poden ENSORDIR o SONORITZAR?

1- OCLUSIUS (No els explicarem tots perquè resulten massa complexos per al D)

p	t	k
b	d	g

2- FRICATIUS

s	ʃ	f
z	ʒ	v

3- AFRICATS

ts	tʃ
dz	dʒ

5.1. ENSORDIMENT: Procés pel qual un so SONOR esdevé **SORD**.

ENSORDIMENT DE LES OCLUSIVES: < b , d , g > → [p , t , k]

FINAL DE MOT “ABSOLUT”	“DINS DE MOT O DE TIRA FÒNICA”	
< b , d , g > ↓ [p , t , k]	< b , d , g > + cons SONORA = [b , d , g] es manté!	
	< b , d , g > + cons SORDA → [p , t , k] Quan succeeix? 1- A fi de mot quan hi ha una altra paraula al darrere (fonètica sintàctica) 2- A final de síl·laba	
b → [p]: tub [ˈtu p]	(1) Tub <u>b</u> lanc [b] Tub <u>s</u> encer b → [p]	(2) Ab <u>d</u> omen [b] dissab/te b → [p]: [diˈsa p tə]
d → [t]: fred [ˈfrɛ t]	Fred <u>m</u> atiner [d] Fred <u>p</u> olar d → [t]	Ad <u>m</u> etre [d] ad/quisició d → [t]: [ə t kizisiˈo]
g → [k]: cartílag [k]	cartílag <u>l</u> esionat [g] cartílag <u>f</u> ibrós [k]	Ig/ <u>n</u> orant g → [g]

5.2. SONORITZACIÓ: Procés pel qual un so SORD esdevé SONOR.

1- Per naturalesa una consonant SORDA a final de paraula o síl·laba és manté SORDA, si es troba en posició final absoluta o si va seguida d'un altre so sord.

2- D'altra banda, una consonant SORDA a final de paraula o síl·laba es converteix en la seva parella sonora si:

Oclusiva sorda → **oclusiva sonora** si [p] [t] [k] + so CONS. SONOR
[b] [d] [g]

Fricativa sorda → **fricativa sonora** si [s] [ʃ] [f] + so CONS. SONOR
[z] [ʒ] [v] [s] [ʃ] [f] + so VOCÀLIC

Africada sorda → **africada sonora** si [ts] [tʃ] + so CONS. SONOR
[dz] [dʒ] [ts] [tʃ] + so VOCÀLIC

TIPUS 1 OCLUSIVES	TIPUS 2 FRICATIVES	TIPUS 3 AFRICADES
[p] [t] [k] + so CONS. SONOR	[s] [ʃ] [f] + so CONS. SONOR + so VOCÀLIC	[ts] [tʃ] + so CONS. SONOR + so VOCÀLIC
<p>[p] → [b] [t] → [d] [k] → [g]</p> <p>Cap [p] Cap <u>s</u>entit [p s] Cap <u>e</u>studi [p ə] Cap <u>d</u>'any [b d] cap<u>b</u>uçar-se [b b]</p> <p>Tot [t] Tot <u>f</u>et [t f] Tot <u>e</u>ra [t ə] Tot <u>v</u>enint [d b]</p> <p>Càrrec [k] Càrrec <u>p</u>assat [k p] Càrrec <u>i</u>... [t i] Càrrec <u>d</u>e... [g d]</p>	<p>[s] → [z] [ʃ] → [ʒ] [f] → [v]</p> <p>Cas [s] Cas <u>t</u>ingut [s t] cas <u>o</u>bert [z u] cas <u>d</u>iferent [z δ] tras<u>b</u>als [z β]</p> <p>coix [ʃ] coix <u>s</u>euer [ʃ s] coix <u>a</u>bsolut [ʒ ə] coix <u>m</u>aniàtic [ʒ m]</p> <p>fotògraf [f] fotògraf <u>c</u>orpulent [f k] fotògraf <u>i</u>rlandès [v i] fotògraf <u>b</u>oig [v β]</p>	<p>[ts] → [dz] [tʃ] → [dʒ]</p> <p>Tots [ts] Tots <u>f</u>em... [ts f] Tots <u>e</u>reu [dz 'e] Tots <u>b</u>ons [dz β]</p> <p>Roig [tʃ] Roig <u>f</u>atídic [tʃ f] Roig <u>e</u>ncès [dʒ ə] Roig <u>b</u>oirós [dʒ β]</p>

ÚS DELS SONS OCLUSIUS I APROXIMANTS

- Els sons oclusius, segons el punt d'articulació, poden ser bilabials [p] [b], dentals [t] [d] o velars [k] [g]
- D'aquests són sons sords, per absència de vibració a les cordes vocals: [p] [t] [k] i són sons sonors: [b][d] [g]
- La pronúncia oclusiva es manté després d'una pausa (#) i darrere d'un so oclusiu o un so nasal:

SONS OCLUSIUS		
Darrere de pausa	Darrere de sons oclusius	Darrere de sons nasals
# Beu! [b]	Dit gros ['did'grɔs]	Envelat [əmbə'lat]
# Dóna'm això! [d]		Som dins ['som'dins]
# Gol! [g]		Enganxa'l [əŋ'gəŋʃəl]

Aparició dels sons APROXIMANTS:

En els altres casos els sons sonors oclusius es transformen en el so aproximant que es representa així: [β] [ð] [ɣ]

SONS		APROXIMANTS	
Aquests sons aproximants apareixen entre vocals		Apareixen al costat de consonant que no sigui ni m/ n	
Ibèric	[i'βɛrik]	Barba	['barβə]
Moda	['mɔðə]	Ablanir	[əβlə'ni]
Agafa	[ə'ɣafə]	Ordenar	[urðə'na]
		Esglaó	[əzylə'o]

Material extret i manipulat de Macià, Jaume; Delgado Josep F.; Marçet, Pere i Muñoz, Anna M.; *Llengua. Curs d'orientació universitària*; Teide; Barcelona, 1994